

ראה תשע"ד

דפדפנה

בין הדף היומי ופרשת השבוע

קול שמחה

הונא אמר מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו, קרי, אדם ובפרט בסמוך לנישואיו חייב לשמח את אשתו. מאידך בימי הרגל, לרבות חול המועד, חייב הוא גם לשמח שמחה ייחודית לימי הרגל. חששו חכמים ששמחה אחת תבוא על חשבון השנייה. מתוך שאדם משקיע את מאמציו לשמח את אשתו יזנח את שמחת הרגל ולהיפך.

לכן אסרו חכמים לישא נשים במועד. ממשיכה הגמרא ואומרת שדברי רבה בר הונא מקורם בדברי רב, ד(ש)אמר רב דניאל בר קטינא אמר רב מנין שאין נושאין נשים במועד – שנאמר (בפרשתנו – פרשת ראה – דברים טז, יד) וְשִׂמְחַת בְּחֻגְךָ, ולמדים בְּחֻגְךָ – ולא באשתך. הגמרא מביאה שני טעמים נוספים. עולא אמר מפני הטורח. אדם יטרח במועד לצורך חתונתו וכפי שפתחנו חכמים אסרו מלאכה שיש בה טורח בחול המועד. עוד תירוץ של רבי יצחק נפחא, מפני ביטול פריה ורביה. הכוונה, שהואיל וממילא הרגל הוא זמן שמחה, חששו חכמים שידחה את החתונה עד הרגל לצרף את שתי השמחות ועל ידי כך יחסוך בהוצאות ועל ידי כך תרבה השמחה בחתונתו שממילא הכל פנויים אז ושמחים וכתוצאה מצוות פריה ורביה תדחה.

כל הטעמים המובאים לעיל חשובים להלכה כמובא בשער הציון סימן תקמו, א. והרמב"ם בהלכות יו"ט ו טז הזכיר את השניים הראשונים (משום שמחה) שעל ידם האיסור ברור יותר. שכן אם הטעם מפני ביטול פריה ורביה, אולי יתירו למי שיש לו כבר ילדים. ואם האיסור משום הטורח, אולי יקלו כאשר מדובר בסעודה קטנה. ואמנם ברור שלמעשה גם לטעמים אלו לא חילקו ואסרו הכל, אבל הטעם הראשון והשני, שהם די תואמים, עונים על כל המקרים בלא תירוצים.

מעניין לראות שגם נושא זה של אי עשיית מלאכה של טורח בחול המועד (שהוא אחד הטעמים לא לעשות שמחת נישואין בחול המועד), נלמד מחג הפסח.

ומה זכה חג הפסח שדווקא בו יילמד עניין זה?

שאלה דומה שאלנו במסכת ביצה מה זכה חג הפסח שעניין זה של אוכל נפש ביו"ט יילמד דווקא ממנו ולא מיתר הרגלים?

ועל כך ענינו על פי הסברו של רש"י בחומש שם הוא מסביר שפסח הוא בניין אב לשאר הרגלים משום שהוא ראשון, שנאמר: 'בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות'.

נמצאנו למדים שפסח בכור המועדים החל בחודש הראשון הוא לכם' לחודשי השנה מהווה מקור הלכתי ליתר הרגלים.

בפרשתנו, פרשת ראה, אותה אנו קוראים השבת בעזה"י, טמון היסוד למסכת מועד קטן, העוסקת בעיקרה בדיני ובענייני קדושת חול המועד, ושהחלנו בלימודה בשבוע שעבר.

המסכת פותחת במשנה האומרת 'משקין בית השלחין במועד'. על מילים אלו מסביר רש"י ראשית מהו בית השלחין, שדה שהיא עומדת בהר וצריך להשקותה תמיד משקין אותה אפילו בחולו של מועד לפי שהוא לו הפסד גדול אם אינו משקה אותה. קרי, שדה הנמצאת במיקום כזה שאינו יכול להיסמך רק על השקיה של משקעים וקיים חשש כי תגבור השקיה באופן מלאכותי יכלה את היבול ויגרום להפסד, התירו חכמים להשקות בחול המועד.

מוסיף רש"י בהמשך דבריו את היסוד למסכת כולה: 'ידבר של הפסד התירו חכמים לטרוח בו בחולו של מועד כמו שאנו מוצאים במסכת חגיגה (דף י"ה עמוד א') דכתיב (בפרשתנו, פרשת ראה) 'ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך' (דברים טז, ח) מה שביעי עצור בעשיית מלאכה אף ששה עצורים בעשיית מלאכה. אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששה עצורין בכל מלאכה (אולי כפי שביעי של פסח אסור לעשות בו שום מלאכה למעט אוכל נפש כך גם נאמר בחול המועד?) - תלמוד לומר השביעי - שביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה עצורין בכל מלאכה' (למדים מריבוי האות ה"א הידיעה שדווקא שביעי של פסח אסור בכל מלאכה, למעט אוכל נפש, אך חול המועד לא אסור בכל מלאכה). ומי קבע מה אסור ומה מותר? – על כך ממשיך רש"י ואומר: 'הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך איזו מלאכה אסורה בחולו של מועד ואי זו מותרת ומלאכה, שיש בה הפסד אם אינו עושה אותה, כגון להשקות בית השלחין התירו חכמים'. כך גם מביאים התוספות במקום. הסמכות הבלעדית להחליט איזו מלאכה מותרת ואיזו אסורה בחול המועד ניתנה לחכמים והיא היא הבסיס למסכת מועד קטן כולה.

בין שלל הנושאים הנוגעים לחול המועד, אנו לומדים השבוע על הוראה נוספת במסגרת לימוד הדף היומי, אף היא בעלת משמעויות הלכתיות לימי חול המועד.

המשנה בדף ח' עמוד ב' אומרת: ' אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מייבמין מפני ששמחה היא לו. ושואלת הגמרא וכי שמחה היא לו מאי הוי? (מה הבעיה בכך שמי שנושא אשה זה שמחה בשבילו?) - אמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא ואמרי לה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה רבה בר רב